

**FÖRENINGEN
RYAFÅRET**

**Avelsprogram
2021**

Ryafåret

Ryafåret är en svensk lantras som historiskt avlades fram utifrån det praktiska behovet av lång, stark ull med hög glans. Andra rastypiska och genetiskt viktiga produktionsegenskaper är lätta lamningar, goda modersegenskaper, hög fruktsamhet, och förmågan att söka föda i mager och oländig terräng.

Ursprungligen härstammar ryafåret från svenska, norska och ryska lantrasfår.

Ryafåret "återupptäcktes" år 1915 när man på Röhsska konstslöjdmuséet, studerade ryamattor med ull av en kvalitet som saknades hos moderna lantraser. Det visade sig att det bara fanns ett fåtal ryabesättningar kvar i Dalarna. Ett antal djur samlades ihop och det är ur dessa djur dagens ryafår växt fram. År 1917 inleddes en ordnad avel, med djuren införda i en riksstambok

År 1978 bildades en rasförening (Ryaklubben, numera Föreningen Ryafåret) som sedan dess bland annat har arbetat systematiskt med aveln. Föreningens främsta syfte är att bevara ryafåret som en ren ras. Föreningen har en styrelse med 5 st styrelsemedlemmar. För att hålla lokal kontakt finns också 6 regionombud fördelade över landet

1. Identitetsmärkning

Identitetsmärkning och registrering av djur ska ske enligt de regler som finns i Jordbruksverkets föreskrifter (SJV 2007:14) om märkning av och registrering av får och getter, samt de bestämmelser som finns för härstamningsregistrering som gäller för den officiella fårkontrollen.

2. Djurmaterial

Rasbeskrivning

Ryafåret är en lantras som räknas till de europeiska kortsvansfåren. Ryafåret kännetecknas främst av den speciella ullen som är lång och stark men ändå mjuk. Det är ett medelstort får med relativt korta ben och rikligt med ull. Den långa ullen bildar knäbyxor kring de ullfria benen. Svansen är kort, c:a 15 cm och ullfri och även ansikte, panna, hjässa och kinder ska vara ullfria. Öronen är relativt små. Möjlighet finns att registrera defekter/missbildningar i Elitlamms program och det är av största vikt som bevakning för eventuella kommande problem.

Ryafåret finns i flera färger. Förutom vit finns svarta, bruna och grå. Ryaulen ska ej ha mer än 2 vågor/5 cm. Ullängden vid 120 dagar ska vara minst 15 cm. Ej rastypiska egenskaper ska avlas bort. Vuxenvikt för tackor är 60 – 80 kg och för baggar 70 – 100 kg.

Populationen

Enligt Elitlamms årsstatistik för 2020 fanns det 517 tackor i avel och 75 baggar. Ytterligare 34 tackor och 16 baggar har använts i korsningsavel. Det visar att trenden är nedåtgående. Det finns ingen begränsning i antalet avkommor per bagge. "Överanvändning" av baggar förekommer inte, snarare slaktas baggar vid för unga år.

Sperma efter 6 baggar har samlats på Alebäcks stuteri för säkerhet inför framtiden. I övrigt sker bevarandet i fårens naturliga miljö, in situ.

Gentester har ej förekommit för kontroll av genetiska defekter.

3. Avelsmål

I avelsarbetet med att bevara och utveckla ryafåret, ska samtliga färgers långsiktiga fortbestånd säkras genom att öka populationen av renrasiga djur som klarar rasbeskrivningen. Färgerna bör i möjligaste mån ej blandas. Framför allt de vita djuren ska ej blandas med färgade. Ur ullsynpunkt är det viktigt att hålla de vita djuren fria från färgade fibrer, vilket blir resultatet vid inblandning av färgade djur. En inblandning av vita djur till de färgade får sparsamt förekomma för att hålla den färgade populationens genetiska bredd. Yttersta uppmärksamhet måste iakttagas för att undvika för mycket vita fibrer i de färgade.

Största möjliga genetiska variation måste eftersträvas utan att ge avkall på att bevara rent vita djur.

Ryaulen kännetecknas av hög ullkvalitet, en relativt rak stark ull med en ullängd på minst 15 cm vid 120 dagar, hög glans, god stapelbildning och likartad ull utefter rygg, bog och sida. Ullstapelns vågighet ska ligga mellan 0 – 2 vågor/5cm.

I avelsmålet ingår även att bibehålla och förbättra tillväxthastigheten samt kropp och köttansättning utan att ge avkall på ryafårets övriga specifika egenskaper.

Antalet individer i kontrollerad avel måste ökas för att säkra det genetiska arvet. Elitlamms statistik visar att antalet besättningar och antalet tackor från 2015 till 2020 har minskat från 67 besättningar och 697 tackor, till 56 besättningar och 517 tackor. Föreningens mål är att öka antalet tackor till 2015 års nivå.

Då vi anser att ryafåret hamnat mellan produktions- och genbanksdjuren, är vårt mål även att ryafåret uppnår produktionsstatus. För att inte förlora ryafårets unika ullegenskaper arbetar föreningen mycket med information och utbildning kring ullmönstring och urval av livdjur, som skall vara en kombination av bevarandemål och produktionsmål.

Medlemmars kunskap om och genomförande av mönstring ska ökas genom mönstringskurser och sammönstringar över hela landet. En omfattande mönstring samt datarapportering till Elitlamm eftersträvas.

4. Avelsdjur

Val av avelsdjur sker i den enskilda besättningen med utgångspunkt från mönstringsresultat, härstammingsbevis samt inavelsanalys. Allt med hjälp av Elitlamm- avel och produktion.

Föreningen har inget avelsråd.

5. Inavel

Genom att kontrollera valet av bagge med hjälp av Inavelsanalysen inom Elitlamm och/eller genom att inte använda en bagge i avel vars far, morfar och farfar finns i många av de egna fårens härstamningsbevis.

6. Härstamning

Svenska Fåravelsförbundet är registerförande avelsorganisation för samtliga fårraser i Sverige. Föreningen Ryafåret arbetar för högre anslutning till den officiella fårkontrollen genom Elitlamm. Svenska Fåravelsförbundet är erkänd avelsorganisation och har delegerat förvaltning av Ryafåret avelprogram till Föreningen Ryafåret.

7. Rasrenhet

En verifierad härstamning i minst 5 generationer, dvs 96,87 % rya.

8. Stambok

Ingen stambok, men krav på registrering i Elitlamm.

9. Hållbart utnyttjande

- Föreningen Ryafåret ska verka för hög anslutning till den officiella fårkontrollen, Elitlamm
- att endast använda renrasiga djur i aveln
- öka antalet besättningar samt antalet ryafår
- att ej avla på djur med kända defekter
- att djurägare är uppmärksamma på smittsamma sjukdomar tex Maedi Visna och klövröta och ansluta till de bekämpningsprogram som erbjuds
- att fårägare tar ullprover på samtliga livdjur enligt Föreningen Ryafårets anvisningar och att dessa prov mikroskopgranskas av föreningens utsedda ullbedömare
- inavel ska undvikas
- urval av livdjur i besättningar bör ske med högst 25 % av tacklammen och högst 10 % av bagglammen

10. Uppföljning

Föreningen Ryafåret har för avsikt att följa Jordbruksverkets regler för revidering av avelsplanen.

Föreningen Ryafåret 2021-05-26

.....

Annika Axelson Wahréus

Ordförande

